

Saavu ja lähde

Riikka Vuorenmaa | Taiteilija, valosuunnittelija

Kemijoen rannalla, aivan ydinkeskustan läheisyydessä sijaitseva Sairaalanniemi on rovaniemeläisille tärkeä paikka. Sen tulevaisuutta on vuosina 2016-2022 hahmoteltu paljon keskustelua ja intohimoja herättäneessä kaavoitusprosessissa. Millaisen näkökulman paikkaan toivat Lapin yliopiston taideopiskelijat, joille Rovaniemi paikkakuntana ja Sairaalanniemi paikkana oli uusi ja todennäköisesti ohimenevä tuttavuus elämän virrassa? Arcta Fast -hanketaiteilijana ohjasin nopean, monitaiteisen ja paikkasidonnaisen Saavu ja lähde, Arriving and Leaving -teoksen valmistamisen Sairaalanniemelle Rovaniemellä järjestettyjen Kotiseutupäivien yhteyteen.

Erään Kemijoen rannalla menneisyydessä mahdollisesti tapahtuneen hetken kuvittelu. Kuva: Inka Holck, 2022.

Erilaisissa taide- ja kaupunkitapahtumissa on, varmaankin kautta aikojen, toteutettu taiteellisia kokeiluita, yl-lättäviä teoksia tai taiteellista kommentointia saattamalla eri alojen taiteilijoita työskentelemään yhdessä lyhytkestoisesti. Joskus tällaisten yhteistöiden tavoitteena on tarjota taiteilijoille oman alan konventioista poikkeavia, ammatillisesti virkistäviä kohtauksia. Tavoitteena voi myös olla tunnustella tulevan, pitkäkestoisemman yhteistyön kiinnostavuutta. Tapahtumajärjestäjille ja yleisölle nopeat yhteistyöt tarjoavat reagoivaa, paikkaan ja hetkeen sitoutunutta taidetta. Monitaiteisuus ja taiteen keinojen välinen vuoropuhelu ovat mielestäni nopeiden yhteistöiden yksi arvokas anti. Lapissa työtapana on ollut käytössä ainakin Hiljaisuus-festivaaleilla ja Piste Kollektiivin tapahtumissa, joissa olen osallistunut niihin tuottavana, kuratoivana ja taiteilijaosapuolena.

Hyödynsin Arcta Fast -koulutusmallihankkeen Valtakunnallisille Kotiseutupäiville tilaamassa teoksessani lyhytkestoisen taiteellisen yhteistyön kokemuksiani työskentelyssä opiskelijoiden kanssa. Sain ohjattavaksi opiskelijoita Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan eri osaamisalueilta. Zhiwei Guan teki mediataidetta, Chen Kuan Hui opiskeli muotoilua ja toivoi voivansa yhdistää teokseen musiikillista ilmaisua. Graduaan viimeistelevän Anna-Liisa Harjun opinnot olivat taidekasvatuksesta. Kaikilla opiskelijoilla oli jo ammattimaista kokemusta taiteen ja muotoilun kentältä. Otin heidät mukaan teoksen suunnitteluun oman taiteilijaidentiteettinsä,

leilla ja Piste Kollektiivin tapahtumissa, joissa olen osallistunut niihin tuottavana, kuratoivana ja taiteilijaosapuolena.

Yleisöä tutustumassa maastoon jalkapohjillaan. Kuva: Inka Holck, 202.2

Hetki Saavu ja Lähde -performanssista. Kuva: Inka Holck, 2022.

”Teimme kokeiluja aiheen ja paikan sitomiseksi yhteen. Paikan välitön, aistinen kokeminen pysäyttää hetkeen. Tunteiden käsittely liittää nyt-hetken oman elämän virtaan.”

taiteenalansa ja ilmaisulliset tavoitteensa omaavina taiteilijoina.

Toinen teostamme määrittänyt seikka oli sen paikkasidonnaisuus. Teoksen tuli tapahtua valitsemassamme nimenomaisessa paikassa niin, että paikka olisi olennainen osa teoksen viestiä ja ilmaisua. Tärkeimmät viimeaikaiset projektini, Rovaniemen kaupunkialueen reunamilla yhdessä Piste Kollektiivin kanssa toteuttamani kolmivuotinen Vaarat-kaupunkitaideprojekti sekä Höyhen-tämö-teatteriyhdistyksen Helsingin Kalasatamassa kahtena vuonna toteuttama Metsästäjä-keräilijät, olivat käsitelleet urbaanissa ympäristössä tapahtuvaa muutosta ja kaupunkilaista luontosuhdetta. Tuntui luontevalta jatkaa saman aihepiirin parissa myös Arcta Fast -teoksessa.

Aloitimme työskentelyn tutustumalla toistemme aiempaan taiteelliseen ilmaisuun sekä ajankohtaisiin kiinnostuksen kohteisiin. Löysimme jo tässä vaiheessa temaattisia yhteyksiä, jotka myöhemmin päätyivät mukaan teokseen. Kokemukseni perusteella uuden työryhmän taiteellinen tutustuminen voi olla yllättävänkin nopeaa, ja eri alojen taiteilijoilla on usein hyviä ja hauskoja omien taiteenalojensa erityisyyden huomioivia keinoja. Tutustumisvaiheessa on kuitenkin hyvä, jos joku työryhmästä on nimetty vastaamaan siitä. Työn jatkon kannalta on myös tärkeää, että tämä rooli on selvä. Ohjaako sama henkilö koko prosessia ja onko hänen taiteellinen vastuunsa ja siten myös päätösvaltansa suurempi kuin muiden? Tasavertaisuuden ihanteen ja tosiallisen vastuunjaon ristiriidat voivat johtaa huomattaviin viiveisiin ja väärinkäsityksiin työn edetessä.

Minulle oli aiemmista töistäni kertynyt lukuisia erilaisia keinoja kohdepaikan valitsemiseksi ja paikkaan tutustumiseksi. Työryhmämme huomasi nopeasti kaikkien olevan kiinnostuneita Sairaalanien ympäristöstä. Vaikka käytettävissämme oli erittäin ly-

”Tapahtumajärjestäjille ja yleisöille nopeat yhteistyöt tarjoavat reagoivaa, paikkaan ja hetkeen sitoutunutta taidetta. Monitaiteisuus ja taiteen keinojen välinen vuoropuhelu ovat mielestäni nopeiden yhteistöiden eräs arvokas anti.”

hyt ajanjakso, ehdimme käydä tutustumassa paikkaan erilaisina vuorokaudenaikoina. Tunnustelimme Sairaalanniemen ympäristöä eri aistein. Tutustuimme alueeseen myös vanhojen karttojen ja tulevaisuutta kuvaavien kaavoituskarttojen avulla. Ryhmässä selailtiin jopa geologisia karttoja ja itse tutustuimme Kemijoen syntyyn.

Koska joitain teemoja oli hahmottunut jo ensimmäisessä tapaamisessa, paikkaa tuli kenties tutkiskeltua suhteessa niihin. Melkein hämmentyneinä totesimme, että sekä paikka että työryhmän temaattiset kiinnostukset johtivat samaan suuntaan: käsittelisimme muutosta eri puolilta.

Konkretisoimme ajatuksiamme teosuunnitelmaksi ja kokemuksen dramaturgiaksi paljolti paikan päällä. Fyysinen ympäristö helpotti tätä usein tuskallisen sumeaa ja abstraktia vaihetta. Teimme kokeiluja aiheen ja paikan sitomiseksi yhteen. Paikan välitön, aistinen kokeminen pysäyttää hetkeen. Tunteiden käsittely liittyy nyt-hetken oman elämän virtaan. Sairaalanniemen ohitse virtaava Kemijoki antoi teokselle ikaikaista perspektiiviä. Otimme illan hämärtyksen osaksi teosta. Ajan viettäminen paikan päällä konkretisoi myös tarpeen varautua erilaisiin säätiloihin.

Opiskelijani huomasivat, että ajankoh-ta sattui yhteen Itä-Aasiassa tärkeän kuujuhlan kanssa. Kaipausta läheisten luo viettämään perhejuhlaa toi heidän työskentelyynsä haitkan sävyn. Toisaalta halusimme myös juhlistaa muutosta.

Opiskelijoiden ansiokkaan some-viestinnän avulla saimme ainoalle esityksellemme parikymmenhenkisen yleisön. Joukossa oli paljon yliopiston kansainvälisiä opiskelijoita, mutta myös paikalle sattunut konfliktialueilta Suomeen turvaan päätynyt nuorten miesten joukko sekä muutama muu rovaniemäläinen. Koimme, että teoksemme puhuteli heitä, suuria paikkaan liittyviä muutoksia elämässään eri tavoin kokeneita ihmisiä.

Kokoonnuimme toteutuksen jälkeen refleктоimaan työtämme. Teoksemme oli eittämättä nopea luonnos, mutta se tarjosi runsaasti ituja jatkokehittelylle. Kokonaisuu-tta voisi syventää terävöittämällä ja hiomalla sen yksittäisiä elementtejä. Toisaalta eri osasista voisi kehittää itsenäisiä teoksia. Työtappaa ja rakennetta voisi kokeilla jossain toisessa paikassa ja kontekstissa. Osallistuminen teosprosessiin tarjosi toivoakseni opiskelijoille kokemuksellista materiaalia oman taiteellisen työuransa rakentamiselle.

Itse jäin pohtimaan *Saavu ja lähde, Arriving and Leaving* -teoksen ja muiden paikakasidonnaisten teosteni toistettavuutta. Mikä toistuisi, mikä muuttuisi? Mitkä olisivat muuttuvan ehdot ja rajat?

Toinen omiin pohdintoihini jäänyt aihepiiri on nopean työskentelyn muotoilu. Ketterä työtapa vaatii tekijöiltään rohkeutta ja kykyä sietää epävarmuutta onnistumisesta. Teoksen konseptin ja yhdessä jaetun päämäärän on oltava selkeä. Jos toistoja ei tehdä samassa paikassa ja tilanteessa, on mielestäni mielekäästä rakentaa toistojen mahdollisuus

Illan hämärtyessä Zhiwei Guanin projisointi alkoi piirtyä esiin
Anna-Liisa Harjun installaation pinnassa. Kuva: Riikka Vuorenmaa, 2022.

varioimalla konseptia eri paikoissa. Myös taiteellisen työryhmän pysyvyys helpottaa nopeaa ja reagoivaa työskentelyä.

Nopeasti luotavan taiteellisen teoksen tai intervention tilaajan kannattaa mielestäni puolestaan panostaa kuratointiin ja toivomansa konseptin muotoiluun. Millaisia referenssejä tekijäehdokkailla on? Osaavatko toisilleen ennestään tuntemattomat tekijät työskennellä avoimesti ja toisiinsa luottaen? Millaiset konseptuaaliset raamit tilaaja asettaa teokselle, missä suhteissa taiteilijat ovat päätösvallassa? Ja vaikka toteutusaika paikankäällä olisi lyhyt, on tilaajalla mahdollisuus ja velvollisuus varmistaa taiteelliselle ennakkosuunnittelulle ja yhteiskehittämälle sopivasti aikaa. Tuotannon aikataulun viestiminen taiteen tekijöiden suuntaan helpottaa näitä tunnistamaan ajankohdat, jolloin omia teoksia kannattaa tarjota mukaan.

Taiteilijoiden työllistymistä vastaavissa projekteissa auttaa oman ajattelun avaaminen tilaajalle ymmärrettävään muotoon. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi konseptin tai työtavan kirjallista kuvaamista sekä aiempien teosten ammattimaista dokumentointia. Usean vuoden kaaret oman taiteellisen työn suunnittelussa helpottavat punomaan yksittäisistä teoksista temaattisen nauhan. Esitystilaisuuksien löytäminen on vähemmän työlästä, kun yksittäisen teoksen sijaan niitä etsii teemoille tai konseptille.

”Ketterä työtapa vaatii tekijöiltään rohkeutta ja kykyä sietää epävarmuutta onnistumisesta. Teoksen konseptin ja yhdessä jaetun päämäärän on oltava selkeä.”

Riikka Vuorenmaa on monipuolinen taidealan freelancer, jonka koulutustausta on valosuunnittelussa ja mediakulttuurissa. Skenografina ja esittävän taiteen konseptoijana hänen erityisosaamistaan ovat paikkasidonnaisuus, tilasuunnittelu ja interventiot. Viime vuodet Vuorenmaa on keskittynyt maisemaan sitoutuneisiin, pitkäkestoisiin projekteihin. Hänen taiteellinen kiinnostuksensa kohdistuu ihmisasutuksen raja- maaston maisemiin ja elinkeinoihin sekä yhteisöiden ympäristösuhteisiin.

Lähdeluettelo

Rovaniemen kaupunki: Kaupunginvaltuusto hyväksyi Sairaalanniemen kaavan ja vahvisti veroprosentit. Haettu 14.11.2022 <https://www.rovaniemi.fi/news/Kaupunginvaltuusto-hyvakysi-Sairaalanniemen-kaavan-ja-vahvisti-veroprosentit/34981/aff1fd3a-f356-4fba-84bf-7abd88d78523>

Rovaniemen kaupunki: Sairaalanniemen asemakaavamuutos etenee valtuuston päätettäväksi. Haettu 7.11.2022 <https://www.rovaniemi.fi/news/Sairaalanniemen-aseamakaavamuutos-etenee-valtuuston-paatettavaksi-/uaovucjd/a07f8504-b12e-4d3e-b1fb-8f6a9531f25b>